

Секція 2 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

УДК 336.11

В.І. Оспішев, канд. екон. наук, проф.

І.В. Нагорна, асп.

КЛАСИФІКАЦІЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто та класифіковано сукупність чинників, які впливають на формування фінансової стійкості підприємства та визначають обмеження умов функціонування підприємства.

Рассмотрена и классифицирована совокупность факторов, которые влияют на формирование финансовой устойчивости предприятия и определяют ограничение условий функционирования предприятия.

In the article considered and classified aggregate of factors which influence on forming of financial stability of enterprise and determine limitation of operating of enterprise conditions.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день в умовах нестійкої економіки країни, на перший план постає питання фінансового стану підприємства, як основної ланки вітчизняної економіки. А саме, питання визначення фінансової стійкості підприємства, яка є основною характеристикою його фінансово-економічної діяльності.

За даними Державного комітету статистики України протягом січня-травня 2009 р. збитково працювало 45,6% підприємств, що на 11,5 відсоткових пункти більше ніж за січень-травень 2008 р. Отже, в першу чергу постає завдання виявлення та класифікації чинників які впливають на фінансову стійкість підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням даного питання займаються такі вчені, як Заюкова М.С. [1], Грачев О.В. [2], Внукова Н.М. [3], Кондратьєв О.В. [4], Радіонова В.М., Федотова М.А. [5], Лахтіонова Л.А. [6], Костирко Л.А. [7] та ін., але при цьому проблема класифікації чинників впливу на фінансову стійкість підприємства розкрита не достатньо.

Мета та завдання статті. Метою даного дослідження є виявлення, класифікація та групування чинників які впливають на фінансову стійкість підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стабільність економіки неможлива без фінансової стійкості підприємств, на діяльність яких впливають різноманітні чинники, які і створюють умови функціонування.

Чинник (лат. factor – що робить, виробляючий) – це причина, рушійна сила якого-небудь процесу, що визначає його характер чи окремі риси [8].

Чинники які впливають на фінансову стійкість підприємств можна охарактеризувати як рушійні сили, що позначаються на її складових і виводять складові елементи системи підприємства зі стійкого стану, або ж, навпаки, повертають у рівноважне становище.

Фінансова стійкість підприємства – це комплексне поняття, яке включає в себе постійно стабільний фінансовий стан підприємства при якому ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечується фінансова незалежність, плато - та кредитоспроможність, розвиток діяльності на поточний та майбутній періоди.

На процес формування, розвитку, та стабілізації підприємництва впливає велика кількість різноманітних чинників, які доцільно класифікувати за сферою та характером впливу. Погіршення фінансової стійкості суб'єкта господарювання, як правило, є наслідком спільної дії внутрішніх і зовнішніх чинників. За даними країн з ринковою економікою, банкрутство суб'єктів господарювання пов'язано на 2/3 — із внутрішніми і на 1/3 зі зовнішніми чинниками впливу [1].

Термін "зовнішнє середовище" включає у себе різні аспекти: економічні умови господарювання; пануючі у суспільстві техніку й технології; платоспроможний попит споживачів; економічна, фінансова, кредитна політика законодавчої й виконавчої влади; соціальна й економічна ситуації у суспільстві тощо. Зазначені зовнішні чинники справляють вплив на всі аспекти виробничо-фінансової діяльності підприємства і, через них, на його, фінансову стійкість [1].

Зовнішні чинники впливають як на фінансову стійкість, так і на фінансовий стан у цілому

Так, В.В. Тищенко [9] пропонує класифікацію чинників, які формують фінансову стійкість підприємства. До них слід віднести економічні, соціально-політичні та фінансові.

Економічні чинники – це стан економіки, інвестиційний клімат, стан платіжного балансу країни, рівень дефіциту державного бюджету,

податкова політика. Соціально-політичні чинники – це соціальна стабільність, стійкість уряду, політична стабільність. Фінансові чинники – це стан грошового ринку, кредитна, відсоткова і валютна політика держави, величина його валютних резервів.

Нами, в свою чергу, запропоновано доповнення даної класифікації, що наведено на рисунку.

Важливими чинниками фінансової стійкості є податкова й кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи, зовнішньоекономічних зв'язків, використання порівняльних і абсолютних переваг міжнародного поділу праці.

Для сучасних підприємств, що працюють у однакових зовнішніх умовах, великого практичного значення набуває забезпечення внутрішніх чинників, що забезпечують його фінансову стійкість.

Внутрішні чинники, що впливають на фінансову стійкість безпосередньо залежать від організації роботи самого підприємства.

Так, М.С. Заюкова [1] стверджує, що успіх чи невдача підприємницької діяльності багато в чому залежить від вибору складу й структури продукції чи послуг, що створюються підприємством. При цьому важливо не лише правильно вирішити, що виготовляти, а й безпомилково визначити, як виробляти, тобто шляхом застосування яких технологій і яких моделей організації виробництва й управління. Від відповіді на ці запитання залежать фінансові результати і, у кінцевому підсумку, можливість забезпечити фінансову стійкість підприємства. Для її підтримання дуже важливою є загальна величина затрат, а також співвідношення між постійними і змінними витратами.

Інший істотний чинник фінансової стійкості підприємства, що тісно пов'язаний з видами продукції чи послуг, що виробляються, це оптимальний склад і структура активів, а також ефективне управління ними. Стійкість підприємства та потенційна результативність бізнесу значною мірою залежать від якості управління поточними активами, інтенсивності залучення обігових засобів за оптимальною їх структурою, величиною запасів і активів у грошовій формі тощо. На практиці підприємство, зменшуючи запаси і ліквідні засоби, автоматично підвищує потенціал задіяти капітал у виробничому процесі і, таким чином, принципово збільшити майбутній прибуток. Проте, разом із тим, зростає ризик неплатоспроможності підприємства і навіть його зупинки внаслідок недостатності необхідних напівфабрикатів, сировини чи матеріалів.

Наступний значний внутрішній чинник фінансової стійкості – склад і структура фінансових ресурсів, правильний вибір тактики і стратегії управління ними. Чим більше у підприємства власних

Рисунок – Класифікація чинників, які формують фінансову стійкість підприємства

фінансових ресурсів, насамперед прибутку і фондів, що формуються на його рахунку, тим більша впевненість у збереженні ним фінансової стійкості.

Але це ще далеко не всі чинники, тому що неможливо повністю врахувати абсолютно весь їх перелік або побудувати таку класифікаційну систему у якій деякі чинники не повторювалися б у різних групах.

Класифікація чинників – це структурований їх перелік, який є необхідним компонентом для проведення дослідження більш високого рівня, тому, яку вона буде мати структуру, залежить від головної мети.

Тому, для висвітлення всіх важливих чинників та їхнього групування нами запропонована багатокритеріальна класифікаційна система чинників впливу на фінансову стійкість підприємства, яка згрупована за певними ознаками та наведена в таблиці.

Таблиця – Багатокритеріальна класифікаційна система чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

Ознака	Класифікація
За місцем виникнення	Зовнішні
	Внутрішні
За важливістю результату	Основні
	Другорядні
За структурою	Прості
	Складні
За масштабом впливу	Одноосібні
	Багатоосібні
За можливістю прогнозування	Прогнозовані
	Умовно прогнозовані
За ступенем впливу на діяльність підприємства	Негативні
	Нульові
	Позитивні
	Динамічні
За часом	Короткочасні
	Періодичні
	Постійні
За ймовірністю реалізації	Високі
	Середні
	Малі

Запропонована класифікація може бути використана не лише в аналізі фінансової стійкості підприємства, але й в прогнозуванні та визначенні стратегії подальшого розвитку діяльності господарюючого суб'єкта.

Ступінь інтегрального впливу наведених чинників на фінансову стійкість залежить не лише від їх впливу чинників та співвідношення між ними, а й від тієї стадії виробничого циклу, в якій, у даний момент перебуває підприємство, а також відповідності їй управлінських дій із забезпечення фінансової стійкості.

Висновки. Виявлення та ідентифікацію чинників які впливають на фінансову стійкість підприємств науковці відносять до одного з найважливіших завдань, а ефективно проведена їх класифікація повинна не тільки перераховувати більшу кількість чинників, але й створити визначену систему, яка б враховувала їх всіх.

Список літератури

1. Теорія фінансової стійкості підприємства [Текст] монографія / за ред. М. С. Заюкової. – Вінниця :УНІВЕРСУМ, 2004. – 155 с.
2. Грачев, А. В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия [Текст] учебно-практическое пособие / А. В. Грачев. – М.: Финпресс, 2002. – 208 с.
3. Внукова, Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємства: проблеми теорії та практики [Текст] монографія / Н. М. Внукова. – Х.: ІНЖЕК, 2006. – 180 с.
4. Кондратьєв, О. В. Фінансова стійкість у механізмі господарювання підприємством [Текст] / О. В. Кондратьєва // Фінанси України. – 1997. – №7. – С. 73–76.
5. Родионова, В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции [Текст] / В. М. Родионова, М. А. Федотова.– М. : Перспектива, 1995. – 176 с.
6. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст] : монографія. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
7. Костирко, Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства [Текст] : монографія. – Х. :Фактор, 2008. – 336 с.
8. Большой экономический словарь [Текст] / Под ред. А. Н. Арзиляна. – М. : Правовая культура, 1994. – 528 с.
9. Тищенко, В. В. Характеристика финансовой устойчивости предприятия [Текст] / В. В. Тищенко// Економічний вісник Донбасу. – 2004. – №1. – С. 87–95.

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.
© В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна, 2009.